

СПАДКОЄМНІСТЬ ТРАДИЦІЙ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ (частина 2)

І.М. Дзєман

*ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Резюме. У серії статей висвітлено історію Київської школи терапевтів із часу початку (1844 р.) викладання внутрішньої медицини на медичному факультеті Університету святого Володимира, перехід кафедр внутрішньої медицини в стіни Київського медичного інституту (1920 р.) та знаменне повернення школи інтерністів через століття з тепер вже НМУ імені О.О. Богомольця в стіни ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка з наступним відновленням викладання внутрішньої медицини у своїй історичній Alma mater спадкоємцями традицій кафедр терапії Київського університету св. Володимира.

Ключові слова: Київська школа внутрішньої медицини, клінічне викладання.

Succession of Kyiv internal medicine school traditions (part 2)

І.М. Dzeman

*Educational and Scientific Center «Institute of Biology and Medicine» of Taras
Shevchenko National University of Kyiv*

Abstract. This series of articles describes history of Kyiv internal medicine school since start of internal medicine teaching at the medical faculty of the Imperial University of Saint Volodymyr, its move to Kyiv medical institute (1920) and landmark return of internists school to the Educational and Scientific Center «Institute of Biology and Medicine» of Taras Shevchenko National University of Kyiv with following resumption of internal medicine clinical teaching in its historical Alma mater by inheritors of internal medicine departments traditions from the Kyiv University of Saint Volodymyr.

Keywords: Kyiv internal medicine school, clinical teaching.

УДК:

DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-1.69

© *І.М. Дзєман*

Із 60-х років ХХ сторіччя на наукові дослідження терапевтичної клініки імені академіка В.М. Іванова визначальний вплив мала концепція лауреата Нобелівської премії І.П. Павлова про значення вищої нервової діяльності для функціонування внутрішніх органів людини. Значною мірою це зумовлено тим, що керівник клініки Анатолій Петрович Пелешук у 1955-1956 роках виконував фрагмент своєї докторської дисертації в Інституті фізіології ім. І.П. Павлова АН СРСР. Виходячи із набутого там досвіду, професор Пелешук А.П. у розвиток вчення академіка В.М. Іванова про періодичну діяльність органів травлення, їх хронобіології та хронопатології сформував концепцію функціональних захворювань органів травлення. Результати наукових досліджень із цього напрямку викладені в численних публікаціях і колективній монографії. За розробку концепції функціональних захворювань органів травлення Анатолій Петрович був удостоєний премії імені М.Д. Стражеска НАН України. Особливо слід відмітити вагомий внесок школи професора А.П. Пелешука в започатковані Ф.Г. Яновським у Київській школі терапевтів напрямки наукових досліджень із нефрології та курортології. На базі терапевтичної клініки імені В.М. Іванова в 1965 році був розгорнутий відділ терапевтичної нефрології (яким за сумісництвом до 1973 року керував професор А.П. Пелешук) і перший в Україні відділ гемодіалізу та трансплантації нирки Інституту урології та нефрології АМН України. Також на базі клініки протягом трьох років була розташована і клініка внутрішніх захворювань Інституту геронтології АМН СРСР. Плідно продовжувались дослідження історії вітчизняної медицини. Заслужений діяч науки УРСР, лауреат Державної премії УРСР, професор А.П. Пелешук гідно продовжував традиції

Пелешук Анатолій
Петрович

свого Вчителя протягом усього свого життя та передав їх своїм учням [1-4]. А його учні — це багато тисяч лікарів, 6 докторів і 32 кандидати медичних наук, серед яких знані та шановані вчені — академік Л.А. Пиріг, професори Т.Д. Никула, А.С. Свінціцький, М.Д. Торохтін та інші.

У 90-х роках терапевтичну клініку імені академіка В.М. Іванова очолив професор Анатолій Станіславович Свінціцький [1, 5]. Він одним із перших у вітчизняній медичній науці започаткував вивчення асоційованих із прийманням нестероїдних протизапальних препаратів гастропатій. У період очільництва ним клініки активізується науково-дослідна робота кафедри в галузі ревматології та пульмонології, успішно продовжуються традиційні наукові дослідження в гастроентерології. Під керівництвом Анатолія Станіславовича виконані науково-дослідні роботи прикладного значення, результати яких дали можливість підвищити ефективність та оптимізувати лікування ерозивно-виразкових уражень верхніх відділів травного тракту, зменшити частоту ускладнень фармакотерапії ревматичних захворювань у хворих із супутньою гастродуоденальною патологією. Традиційно продовжувались дослідження історії української медицини. З 2000 року на базі терапевтичної клініки імені академіка В.М. Іванова здійснювалась реалізація навчальної програми спільного проекту МОЗ України та Фонду «Діти Чорнобиля» землі Нижня Саксонія (Німеччина). У межах цього проекту під керівництвом професора А.С. Свінціцького спільно із професором Фрідріхом Дегенхардтом (Німеччина) здійснено підвищення кваліфікації понад 300 фахівців ультразвукової діагностики, переважно із зони впливу наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Анатолій Станіславович створив потужну терапевтичну школу. Під його керівництвом підготовлено та захищено 6 докторських і 30 кандидатських дисертаційних робіт. Професор А.С. Свінціцький — засновник та багаторічний голова Української спілки лікарів польського походження, почесний член Польської Академії Медицини. Він багато уваги приділяв налагодженню контактів та співпраці українських і польських лікарів. На відзначення видатного представника академічної школи Вадима Миколайовича Іванова, академіка АН вищої школи України, почесного члена Польської Академії Медицини, професора Анатолія Станіславовича Свінціцького заснованій ним спілці лікарів польського походження в Україні присвоєно його ім'я.

Активне провадження на кафедрах терапевтичної клініки імені академіка В.М. Іванова діяльності студентського наукового гуртка — одна із плідних традицій [1, 6]. Керівний склад усіх кафедр, що працювали на її базі, — це в минулому активні учасники студентського наукового руху. Сам Вадим Миколайович Іванов працював у студентському гуртку кафедри терапевтичної клініки, очолюваної Ф.Г. Яновським, і цією кафедрою був рекомендований на наукову роботу. Тож він натхненно впровадив цю традицію в засновану ним школу внутрішньої медицини. Анатолій Петрович Пелешук займався в студентському науковому гуртку під безпосереднім керівництвом професора В.М. Іванова і ним був рекомендований на наукову роботу. Анатолій Станіславович Свінціцький — активний гуртківець кафедри госпітальної терапії № 2 і на ній був залишений для продовження наукової роботи. Відтак у терапевтичній клініці імені академіка В.М. Іванова завжди плідно працював студентський науковий гурток. Знаменитий вихованець терапевтичної школи академіка Ф.Г. Яновського, незмінний студентський улюбленець доцент Євген Борисович Букрєєв самовіддано ділився із молоддю своїми знаннями. У приватних розмовах і сьогодні приємно чути теплі відгуки про сподвижницьку роботу студентського наукового гуртка в терапевтичній клініці імені академіка В.М. Іванова під керівництвом її легендарного вихованця професора Тараса Денисовича Никули. Результати наукових досліджень студентів щорічно доповідалися на національних і міжнародних конференціях студентів та молодих вчених. Гуртківці неодноразово були призерами Всеукраїнських студентських олімпіад з терапії. В останні десятиліття терапевтичні секції студентських наукових (як національних, так і міжнародних) конференцій Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

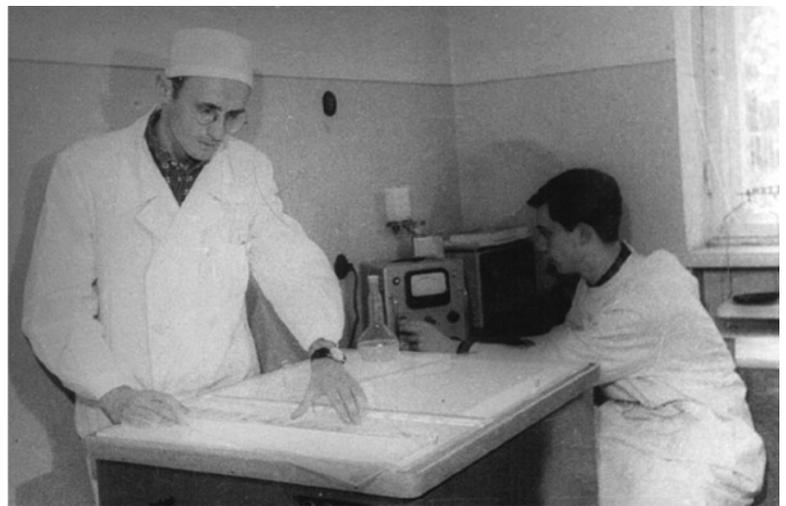
Доцент Є.Б. Букрєєв проводить із гуртківцями клінічний розбір

незмінно проводились у терапевтичній клініці імені академіка В.М. Іванова. Вже за доброю традицією щороку у вересні колишні гуртківці кафедри навідуються в рідну клініку.

Очільник кафедри внутрішньої медицини ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор, доктор медичних наук Володимир Іванович Бульда та більшість її співробітників є вихованцями терапевтичної клініки імені академіка В.М. Іванова кафедри внутрішньої медицини № 3 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Вони є безпосередніми спадкоємцями гуманістичних традицій української академічної терапевтичної школи талановитого вихованця

Свінціцький Анатолій Станіславович

Доцент Т.Д. Никула демонструє на засіданні студентського наукового гуртка кафедри дослідження порушення обміну амінокислот у нефрологічних хворих за допомогою сконструйованого ним пристрою

Керівник студентського наукового гуртка кафедри (1993-2010) доцент М.І. Дзєман на традиційній вересневій зустрічі із колишніми гуртківцями-переможцями національних і міжнародних конференцій та Всеукраїнських студентських олімпіад

Пам'ятник Феофілу Яновському. Київ, вул. Амосова, 10

«Сумління лікарське», худ. С. Мамсіков

медичного університету св. Володимира, корифея української терапії Феофіла Гавриловича Яновського [5, 7].

Професор Володимир Іванович Бульда тривалий час (із 2008 по 2019 рік) очолював базу терапевтичної клініки імені академіка В.М. Іванова кафедри внутрішньої медицини №3 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця в Центральному госпіталі МВС України. Також із 2019 року Володимир Іванович виконував обов'язки завідувача кафедри.

Відновлення на вимогу сьогодення в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка вихованцями академічної терапевтичної школи В.М. Іванова викладання внутрішньої медицини в підготовці фахівців за спеціальністю «222 Медицина» є знаковою подією щодо продовження традиції. Свого часу у важкий повоєнний період В.М. Іванову довелося особливо багато займатися організаційною роботою. Керуючи відновленням наукового обладнання лабораторій і діяльності очолюваної ним терапевтичної клініки, він із серпня 1944 року по серпень 1951 року завідував кафедрою терапії санітарно-гігієнічного факультету, за сумісництвом організував кафедру терапії в новоствореному в 1945 році Київському стоматологічному інституті, до 1949 року продовжував керувати онкологічною клінікою Київського рентгено-онкологічного інституту. Одночасно із завідуванням кафедрою терапії Київського медичного інституту був обраний для роботи за сумісництвом завідувачем відділу клінічної медицини Інституту клінічної фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР. Все це мало безпосередній вплив на наукову діяльність сформованої ним школи. В.М. Іванов дбав про збереження єдності своєї школи. Тому при зміні профілю кафедри (кафедра терапії

санітарно-гігієнічного факультету, госпітальної і, нарешті, факультетської терапевтичної клініки) на них переходив весь викладацький та науковий склад співробітників, залишались старі бази і додавались нові. На базі терапевтичної клініки імені академіка Вадима Миколайовича Іванова протягом трьох років була розташована клініка внутрішніх хвороб Інституту геронтології та геріатрії, а з 1965 року був розгорнутий відділ терапевтичної нефрології Інституту урології та нефрології АМН України. Клініка брала активну участь в організації першого в Україні відділу гемодіалізу та трансплантації нирки, який довгий час розміщувався на її базі. У 1972 році там була здійснена перша в Україні успішна трансплантація нирки.

Керівник клініки внутрішньої медицини № 3 в Центральному госпіталі МВС України професор Бульда В.І. із спіробітниками кафедри (зліва направо: доцент Таран А.І., асистенти Волкова А.М., Весненко І.Г., професор Бульда В.І.)

Зірковою плеядою вихованців терапевтичної клініки імені академіка Вадима Миколайовича Іванова зроблено вагомий внесок у розвиток системи охорони здоров'я. Коротко в першій частині цієї публікації¹ було сказано про досягнення найвизначніших її вихованців, які високо тримали знамено своєї академічної терапевтичної школи, заснувавши нові напрямки вітчизняної медицини [1]. І ось вже через сторіччя вихованці Національного медичного

університету імені О.О. Богомольця, представники терапевтичної клініки імені академіка Вадима Миколайовича Іванова — спадкоємці традицій кафедр терапії Київського університету св. Володимира, відновили у своїй історичній Alma mater викладання внутрішньої медицини на закладених ординарним професором-терапевтом Ф.С. Цицуріним засадах. Будемо сподіватись, що цей новітній етап плідної звитяги в діяльності академічної терапевтичної школи В.М. Іванова на вітчизняній медичній ниві буде гідним своїх славних попередників.

¹ «Терапевтика» 2021 Том 2 | № 3, ст. 63-68

Список використаної літератури

1. Свінціцький АС. Феномен академічної школи Вадима Миколайовича Іванова [Текст] / АС Свінціцький, МІ Дзєман, ГВ Шило. К.: Товариство «Знання» України, 2009:179. ISBN 978-966-618-260-2.
2. Пелешук АП. Розвиток вчення про рефлюксну хворобу в терапевтичній клініці ім. академіка В.М. Іванова [Текст] / АП Пелешук, АС Свінціцький, МІ Дзєман, ГВ Шило. Український медичний часопис. 2003;3:50-53.
3. Патріарх київської школи внутрішньої медицини Анатолій Петрович Пелешук [Текст]: до 100-річчя від дня народж. / [ІМ Трахтенберг та ін.; ред.-уклад. ІА Свінціцький]. К.: Медкнига, 2013:183 с. ISBN 978-966-1597-17-3.
4. Дзєман МІ Київська бувальщина одного епохального медичного відкриття / МІ Дзєман. К.: Видавничий дім Медкнига, 2018:100. ISBN 978-966-1597-57-9.
5. Свінціцький АС. Кафедра госпітальної терапії № 2 Національного Медичного університету імені О.О. Богомольця — спадкоємниця гуманістичних традицій української академічної терапевтичної школи академіка ФГ Яновського / АС Свінціцький, МІ Дзєман. Науковий вісник Національного Медичного університету імені О.О. Богомольця. 2006;2:209-216.
6. Дзєман М.І. Студентський науковий гурток кафедри внутрішньої медицини № 3: від витоків до сьогодення [Текст] / МІ Дзєман, ІА Свінціцький. Науковий вісник Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця. 2009;25 (спецвипуск):72-76.
7. Лікарська совість м. Києва початку ХХ ст.: до 150-річчя від дня народж. Теофіла Гавриловича Яновського: біобібліогр. покажч. [Текст] / Нац. наук. мед. б-ка України, Нац. музей медицини України; уклад.: ЛБ Корнілова, НІ Мамедова, МІ Гулівець. К.: ННМБУ, 2011:55.

Для цитування: Дзєман ІМ. Спадкоємність традицій Київської школи внутрішньої медицини (частина 2). Терапевтика / імені професора М.М. Бережницького. 2022;3(1):69-73. DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-1.69.

Адреса для листування: Дзєман Іван Михайлович, ivandzeman@knu.ua; ННЦ «Інститут біології та медицини» КНУ імені Тараса Шевченка, вул. Анни Ахматової, 39-б, кв.15, Київ, 02095, Україна.

Відомості про авторів: Дзєман Іван Михайлович, асистент кафедри внутрішньої медицини ННЦ «Інститут біології та медицини» КНУ імені Тараса Шевченка. ORCID: 0000-0002-1108-3492.

Особистий внесок: Дзєман І.М. — аналіз проблеми та результатів, написання статті.

Фінансування: Стаття підготовлена в рамках самофінансування.

Декларація з етики: Автор задекларував відсутність конфлікту інтересів і фінансових зобов'язань.

Проходження статті: Надійшла до редакції 06.12.2021 року; перероблена 09.12.2021 року; прийнята до друку 15.12.2021 року; надрукована 31.03.2022 року.

For citation: Dzeman IM. Succession of Kyiv internal medicine school traditions (part 2). Terapevtyka / of professor M.M. Berezhnitsky. 2022;3(1):69-73. DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-1.69.

Correspondence address: Dzeman Ivan Mykhailovych, ivandzeman@knu.ua; Educational and Scientific Centre «Institute of Biology and Medicine» at Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Information about the authors: Dzeman Ivan Mykhailovych, Assistant Professor at the Department of Internal Medicine in the Educational and Scientific Centre «Institute of Biology and Medicine» at Taras Shevchenko National University of Kyiv. ORCID: 0000-0002-1108-3492.

Personal contribution: Dzeman IM — analysis of the problem and results, writing an article.

Funding: The article was prepared in the framework of self-financing.

Declaration of Ethics: The author declared that there is no conflict of interest or financial obligations.

Article: Received 06 December 2021; revised on 09 December 2021; accepted 15 December 2021; published 31 March 2022.